

در محضر امیر المؤمنین علیہ السلام

اثنی عشر اخلاق شیعہ

بر بنیادی خطبہ مشقین (مکتبہ خطبہ ہمام)

باموضوع معاد

جلد ہفتم

محمد رضا حاتم پوری کرمانی

سرشناسه	: حاتم‌پوری ، محمدرضا ، ۱۳۴۵
عنوان و نام پدیدآور	: در محضر امیرالمؤمنین (علیه السلام) / مؤلف محمدرضا حاتم‌پوری کرمانی
مشخصات نشر	: تهران ، حاتم ، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ۳۹۷ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۴۶۸-۹-۶
وضعیت فهرست‌نویسی : فیا	
موضوع	: شرح نهج البلاغه (خطبه‌ی همام - اوصاف متقین و پارسایان)
مندرجات	: ج ۱۷ ، در اندیشه معاد (۷) پل صراط و عذاب‌های جهنم
ده‌بند / کنگره	: ۱۲۸۴ ج ۲ / BPTA/۰۴۲۳
ردی دیویی	: ۹۵۱۵/۲۹۷
سماره کتاب‌شناسی ملی	: ۸۴-۴۶۶۶۶ م

www.hatampoori.com

آدرس سایت :

darmahzar@gmail.com

آدرس الکترونیکی :

عنوان کتاب : در محضر امیرالمؤمنین (علیه السلام) / دانشنامه اخلاق شیعه بر مبنای خطبه متقین

مؤلف : حجت‌الاسلام والمسلمین ، سرکار حاتم‌پوری کرمانی

چاپ و لیتوگرافی : ولی عصر (عج) - قم

صحافی : حمید - قم

ناظر چاپ : مؤسسه میراث نبوت

شمارندگان : ۳۰۰۰

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۴۶۸-۹-۶

شابک دوره : ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۴۳۱-۱-۳

قیمت : ۳۵۰۰۰ تومان

انتشارات : تهران ، بلوار ابوذر ، بین پل سوم و چهارم ، مسجد امام علی بن الحسین (علیه السلام)

تلفن : ۰۹۳۵۱۷۲۳۵۷۳ - ۰۲۱۳۳۸۲۵۲۵۳

فهرست مطالب

شماره‌ی صفحه	عنوان
۱۹	سخن ناشر
۲۱	پیشگفتار
۲۶	سیمایی از خطبه‌ی همّام
۲۷	معرفی اجمالی همّام و سؤال و جواب همّام با امیرالمؤمنین (علیه السلام)
۲۸	خطبه‌ی همّام
۳۱	ترجمه‌ی خطبه‌ی همّام
۳۵	صفت بیست و دوم از اریان در اندیشه‌ی معاد
۳۷	سایر عبارات مربوط به معاد در خطبه‌ی همّام
۳۹	توضیح و راهنمایی برای فهم خطبه‌ی همّام
۴۱	صحنه‌ی پنجم (موقعیت گناهکاران در قیامت)
۴۵	۱- ناامید، حیرت‌زده، متفرق و ترسیده
۴۸	۲- بدن‌ها کبود و چشم‌ها نابینا
۵۲	۳- چهره‌ها زشت و درهم کشیده
۵۳	۴- نشان‌های مجرمیت بر پیشانی
۵۳	۵- چهره‌ها تاریک و سیاه
۵۶	سؤال) چه کسانی در قیامت چهره‌ای سیاه و تاریک دارند؟
۵۷	۶- شاهد اعمال زشت خود
۵۸	۷- حمل بار سنگین گناهان خود و دیگران
۶۰	۸- مفتضح و رسوا
۶۱	۹- قرار گرفتن در زمره‌ی اصحاب شمال
۶۶	۱۰- سرافکننده و متقاضی برگشت برای جبران گناهان

- ۷۳ صحنه‌ی ششم) صراط و عبور از آن
- ۷۷ صراط در لغت
- ۷۷ انواع صراط
- ۷۸ صراط از منظر جناب فیض کاشانی رحمته الله علیه
- ۷۸ مفهوم صراط
- ۸۰ سؤال) منظور از صراط مستقیم در سوره‌ی حمد چیست ؟
- ۸۱ صراط در قامت
- ۸۱ عقبه‌های صراط
- ۸۴ منظور از صراط چیست ؟
- ۸۶ سؤال) منظور از صراط مستقیم در آیات سوره‌ی مبارکه‌ی تکوین چیست ؟
- ۹۲ سؤال) چرا مؤمنان در دوزخ (پل صراط) می‌گذرند ؟
- ۹۲ ۱- شکرگزاری بیشتر بهشتیان
- ۹۳ ۲- حسرت و مجازات بیشتر دو خیال
- ۹۳ ۳- تشبیه پل صراط و جهنم با بیمارستان
- ۹۷ سؤال) اهل بیت علیهم السلام و مؤمنان چگونه از پل صراط می‌گذرند ؟
- ۱۰۰ شعار مسلمین هنگام عبور از صراط
- ۱۰۱ برخی از عقاید و کارهایی که حسابرسی را آسانتر می‌کند
- ۱۰۱ ۱- دوستی و ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام
- ۱۰۳ داستان) مکاشفه‌ی عجیبی از سید عبدالکریم نیلی نجفی رحمته الله علیه
- ۱۰۵ ۲- شناخت و محبت اهل بیت علیهم السلام
- ۱۰۶ ۳- زیارت امام حسین و امام رضا علیهم السلام
- ۱۰۸ ۴- صلوات فرستادن
- ۱۰۹ ۵- راست‌گویی ، امانت‌داری و دوری از خیانت

۱۰۹	داستان) امانت‌داری و افزایش اموال
۱۱۱	۶- صله‌ی رحم
۱۱۳	۷- دادخواهی از مظلوم
۱۱۳	داستان) پیرزن و جبران محبت سلطان
۱۱۴	۸- رعایت حق‌الناس
۱۱۷	۹- گذراندن زندگی از دسترنج خود
۱۱۷	۱۰- حبس از خداوند و رضایت به روزی او
۱۱۹	۱۱- وام دادن به مؤمن
۱۱۹	۱۲- حج و جهاد فی سبیل الله
۱۱۹	۱۳- نام و یار خداوند هنگام خوردن غذا
۱۲۰	۱۴- قرائت ادعیه، هفتاد و دو و گرفتن
۱۲۰	۱۵- محافظت بر نماز، اما پنج گانه
۱۲۱	داستان) افزایش اموال و غفلت از نماز
۱۲۳	۱۶- نماز جماعت
۱۲۴	۱۷- نماز عشا
۱۲۴	۱۸- نماز شب
۱۲۵	۱۹- قرائت سوره‌ی قیامت
۱۲۵	۲۰- دعا و نیایش
۱۲۷	صحنه‌ی هفتم) جهنم و عذاب‌های آن
۱۳۱	تاریخ اعتقاد به جهنم
۱۳۳	برخی از نام‌ها و صفات جهنم در قرآن
۱۳۵	تعریف جهنم

- ۱۳۷ سؤال) جهنم از چه خلق شده است ؟
- ۱۳۷ سؤال) جهنم قابل حرکت دادن است ؟
- ۱۳۹ تفاوت آتش دنیا با آتش آخرت
- ۱۴۱ دروازه‌های دوزخ
- ۱۴۴ روایاتی پیرامون دره‌های جهنم
- ۱۴۶ داستان زن اعرابی و ایمان به آیات معاد آتش گیره‌ی دوزخ
- ۱۵۰ درکات جهنم
- ۱۵۴ برخی دسرها از عذاب‌های جهنم
- ۱۵۸ آتش گیره‌ی دوزخ
- ۱۶۲ غل و زنجیرها و عذاب‌های دوزخ
- ۱۶۴ جامه‌های دوزخیان
- ۱۶۵ سؤال) منافخ چیست ؟
- ۱۶۷ خوراکی‌ها و غذاهای اهل دوزخ
- ۱۶۷ ۱- ضریح
- ۱۶۸ ۲- غسلین (چرک و خون)
- ۱۶۹ ۳- حمیم (آب جوشان)
- ۱۷۰ ۴- ماء صدید (آب بد بو و متعفن)
- ۱۷۱ ۵- زقوم
- ۱۷۵ چند سؤال و جواب در مورد جهنم
- ۱۷۵ سؤال) سبک‌ترین عذاب کدام است ؟
- ۱۷۶ سؤال) نخستین کسانی که وارد دوزخ می‌شوند چه کسانی هستند ؟
- ۱۷۶ سؤال) سخت‌ترین عذاب برای چه کسانی است ؟
- ۱۷۶ سؤال) منفورترین افراد در قیامت چه کسانی هستند ؟

- ۱۷۷ سؤال) آیا عذاب جهنم برای همه‌ی دوزخیان جاوید است ؟
- ۱۷۸ سؤال) چه کسانی در جهنم خالد و جاویدان هستند ؟
- ۱۷۹ سؤال) چرا برخی از گناهان عذاب جاوید اخروی را در پی دارد ؟
- ۱۸۵ سؤال) ویژگی‌های دوزخیان چیست ؟
- ۱۸۷ سؤال) مشاجره و درخواست‌های دوزخیان چیست ؟
- ۱۹۱ سؤال) منظور از غلاظ و شداد چیست ؟
- ۱۹۲ سؤال) جهنم با چه گروه‌هایی ، سخن می‌گوید ؟
- ۱۹۳ سؤال) بارها ر عقرب‌ها در جهنم مأمور عذاب چه طایفه‌ای هستند ؟
- ۱۹۵ سؤال) منظور خداوند از اینکه با اهل جهنم سخن نمی‌گوید چیست ؟
- ۱۹۷ سؤال) جهنم زندان جمعی است یا فردی ؟
- ۱۹۸ سؤال) بزرگ‌ترین عذاب دوزخ چیست ؟
- ۱۹۸ سؤال) چرا مؤمنین از دوزخ ر عذاب می‌گذرند ؟
- ۱۹۹ سؤال) آیا مؤمنینی که مرتکب گناه کبیره شده‌اند ، در دوزخ جاویدان هستند ؟
- ۱۹۹ سؤال) چه کسانی به دوزخ نمی‌روند ؟
- ۲۰۰ سؤال) علت اصلی ورود به جهنم چیست ؟
- ۲۰۰ سؤال) آیا بدن ضعیف انسان ، طاقت این نوع عذاب‌ها را دارد ؟
- ۲۰۰ سؤال) چرا جبران خطاها و بازگشت به دنیا ، محال است ؟
- ۲۰۱ موعظه‌های مرحوم امام خمینی رحمته‌الله
- ۲۰۲ شعر دوزخ و جنت
- ۲۰۳ **صحنه‌ی هشتم) نمونه‌هایی از عذاب‌های ویژه برای برخی از گناهان**
- ۲۰۷ ۱- کفر ، شرک و تکذیب آیات الهی
- ۲۱۱ ۲- نافرمانی خداوند
- ۲۱۲ ۳- انکار قضا و قدر الهی
- ۲۱۳ ۴- دشمنی با اهل بیت علیهم‌السلام

- ۲۱۵ -۵- بی‌احترامی به پدر و مادر
- ۲۱۶ داستان) نتیجه‌ی کم احترامی یوسف به پدرشان یعقوب علیه السلام
- ۲۱۷ -۶- ترک نماز ، بی‌توجهی به مستمندان و ...
- ۲۱۸ -۷- بی‌توجهی به حوائج و خواسته‌های مؤمنین
- ۲۱۹ -۸- ظلم و ستم
- ۲۲۲ -۹- ریاکاری ، دورویی و نفاق
- ۲۲۳ علل عیب مردان و زنان منافق در قیامت
- ۲۲۵ -۱۰- بانگ و کردن سخنان نامطمئن از دیگران
- ۲۲۶ -۱۱- عیب جوی ، ستم‌پینی ، دروغ‌گویی و بهتان
- ۲۳۰ داستان) احسان به بییت‌کننده
- ۲۳۲ داستان) امان از زخم‌بران
- ۲۳۲ -۱۲- خواندن قرآن به‌منظور خردن مال مردم یا فخرفروشی
- ۲۳۳ -۱۳- خیانت تاجران و کاسبان
- ۲۳۴ -۱۴- ترک‌کنندگان خمس ، زکات و حقه
- ۲۳۵ -۱۵- عدم رعایت حق‌الناس
- ۲۳۶ داستان) گرفتاری به علت حق‌الناس
- ۲۳۹ کیفر عدم رعایت حق‌الناس و ...
- ۲۴۱ -۱۶- کسب حرام ، قریب و دریغ از کمک به مردم
- ۲۴۲ داستان) عقوبت خانه‌ی اضافی
- ۲۴۳ -۱۷- بخل
- ۲۴۴ داستان) عاقبت بخل و مردم‌آزاری
- ۲۴۴ -۱۸- تکبر و گردن‌کشی
- ۲۴۵ داستان) پهلوان مغرور و متکبر
- ۲۴۶ -۱۹- تحقیر مؤمنان

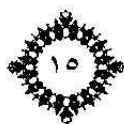

۲۴۷	۲۰- خندیدن نامتعارف
۲۴۷	۲۱- چشم چرانی
۲۴۸	۲۲- دست دادن با نامحرم
۲۴۸	۲۳- زنا کاری
۲۴۹	داستان) عذاب تجاوز به ناموس مردم
۲۵۰	۲۴- بی عدالتی بین دو زن
۲۵۰	۲۵- حکمت و قضاوت ناعادلانه
۲۵۱	۲۶- سماء خاسد ، قاریان فاسق ، زمامداران ستمگر و...
۲۵۲	۲۷- گویندگی و بی عملی
۲۵۲	۲۸- واگذاری آراهای شخصی به دیگران
۲۵۳	۲۹- پُر خوابی
۲۵۳	۳۰- تجاوز به حقوق هدایان
۲۵۳	۳۱- شراب خواری
۲۵۴	۳۲- پیمان شکنی و قسم دروغ
۲۵۷	۳۳- تکذبی بدون نیاز
۲۵۷	۳۴- سبک شمردن امر خداوند ﷻ
۲۵۷	۳۵- ارتداد
۲۵۸	سؤال) آیا توبه‌ی مرتد پذیرفته می‌شود ؟
۲۶۰	عاقبت اسلام گریزی در آخرت
۲۶۰	۳۶- ده طایفه ، ده عذاب ویژه
۲۶۴	۳۷- عذاب‌های ویژه‌ی زنان
۲۶۷	۳۸- غنا و موسیقی حرام

۲۶۷	تعریف غنا
۲۶۸	معنای خاص غنا
۲۶۸	معنای عام غنا
۲۶۸	سرچشمه‌ی غنا
۲۶۹	احکام شنیدن غنا
۲۷۱	غنا و موسیقی در آیات قرآن
۲۷۵	غنا یک ر دام‌های بزرگ شیاطین
۲۷۸	تبعات دنیوی غنا و موسیقی حرام
۲۷۹	اول) ارتکاب گناه کبیر
۲۸۲	دوم) لعن، مسع و عذاب الهی
۲۸۳	سوم) سخت شدن دل
۲۸۳	چهارم) کفران نعمت
۲۸۳	پنجم) نفاق و فقر و تنگ‌دستی
۲۸۴	ششم) دوری فرشتگان، عدم برکت و استحالات عا
۲۸۵	هفتم) عامل زنا
۲۸۵	هشتم) مرگ دردناک
۲۸۶	نهم و دهم) تبعات موسیقی بر جسم و روح
۲۸۸	نظرات برخی از دانشمندان درباره‌ی تبعات موسیقی بر جسم و روح
۲۹۱	عواقب و تبعات اخروی موسیقی و غنا
۲۹۱	۱- محشور شدن با روی سیاه، کور، کر و گنگ
۲۹۱	۲- عذاب الهی
۲۹۲	۳- محرومیت از شنیدن آوازهای بهشتی

- ۲۹۳ سؤال (راه‌های رهایی و خلاصی از وحشت قیامت چیست ؟
- ۲۹۳ بخش‌هایی از خطبه‌ی امیرالمؤمنین علیه السلام
- ۲۹۶ ۱- شهادت به وحدانیت خداوند و رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ۲۹۷ ۲- دوستی و تبعیت از ولایت امیرالمؤمنین و اهل بیت علیهم السلام
- ۲۹۹ ۳- پرهیزکاری
- ۳۰۰ ۴- پرهیز از ریاکاری و نیرنگ زدن به خداوند
- ۳۰۴ ۵- دوری از شهرات حرام
- ۳۰۴ ۶- دشمنی با نفس خود نه مردم
- ۳۰۵ ۷- احترام و نیکی به پدر و مادر
- ۳۰۵ ۸- احترام به بزرگ‌ترها
- ۳۰۶ ۹- صله‌ی رحم
- ۳۰۶ ۱۰- محبت و آموزش قرآن به فرزندان
- ۳۰۶ ۱۱- رفع گرفتاری از برادران مؤمن و خوش حال کردن ایشان
- ۳۰۸ داستان) پاداش شاد کردن مؤمن
- ۳۰۹ ۱۲- جهاد در راه خداوند
- ۳۱۰ ۱۳- برقراری صلح و دوستی بین مردم
- ۳۱۰ ۱۴- شب‌زنده‌داری و قرائت قرآن
- ۳۱۱ ۱۵- گریه کردن از روی شوق و خوف
- ۳۱۱ ۱۶- اذان گفتن ، نماز خواندن ، سجده‌ها و قنوت‌های طولانی
- ۳۱۳ ۱۷- احترام به مسجد
- ۳۱۳ ۱۸- صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ۳۱۴ ۱۹- تواضع و خوش‌رفتاری با مردم
- ۳۱۵ ۲۰- کنترل خشم و غضب
- ۳۱۵ ۲۱- خوش‌اخلاقی با همسایه

- ۳۱۵- ۲۲- یتیم نوازی
- ۳۱۶- داستان دست نوازش بر سر یتیم
- ۳۱۷- ۲۳- کسب حلال
- ۳۱۷- ۲۴- پرداخت زکات واجب و انفاق به مؤمنین
- ۳۱۹- داستان نجیب و نانجیب
- ۳۲۲- داستان انفاق آلبالو
- ۳۲۵- ۲۵- هفت دادن به بدهکار
- ۳۲۶- ۲۶- ایرش فسخ معامله
- ۳۲۶- ۲۷- احسان بیکو
- ۳۲۹- تجسم اعمار نک در قنات
- ۳۲۹- ۲۸- عدم سخت گیری در معادله، فریادرسی ستمدیده و کمک به ازدواج جوانان
- ۳۳۰- ۲۹- انجام مناسک حج
- ۳۳۱- ۳۰- صبر بر سختی‌ها و بلاها
- ۳۳۱- ۳۱- فوت و دفن در مکه و مدینه
- ۳۳۲- ۳۲- زیارت اهل بیت خصوصاً امام حسین علیه السلام و گریه بر مظلومیت ایشان
- ۳۳۷- داستان زائر بامعرفت امام حسین علیه السلام و امنیت از عذاب جهنم
- ۳۳۸- داستان ارزش غبار کربلا
- ۳۳۹- ۳۳- افزایش معرفت دینی و حفظ حدیث
- ۳۳۹- ۳۴- تألیف و نویسندگی در راه خدا
- ۳۴۰- ۳۵- احترام به علمای دینی
- ۳۴۰- ۳۶- خواندن بعضی از سوره‌های قرآن کریم
- ۳۴۴- ۳۷- آغاز هر کاری با بسم‌الله
- ۳۴۵- ۳۸- روزه گرفتن در ماه رجب
- ۳۴۶- ۳۹- تکرار اذکار مخصوصه: الحمد لله، استغفار، استرجاع و استعاذه

۳۴۶	۴۰- قرائت دعا به خصوص دعای جوشن کبیر
۳۴۷	داستان (رعایت تقوا و توصیه‌ی امیرالمؤمنین علیه السلام کنار گورستان
۳۵۱	خودآزمایی از میزان معرفت حضور
۳۷۵	فهرست منابع و مآخذ
۳۸۹	فهرست اجمالی از مجموعه‌ی در محضر امیرالمؤمنین علیه السلام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَّآلِهِ الطَّاهِرِينَ الْمَعْصُومِينَ سَيِّمًا ابْنِ عَمِّهِ وَوَصِيهِ اَسَدِ اللَّهِ الْغَالِبِ عَلٰی بَنِ اِبِيطَالِبٍ وَلَعَنَةُ اللَّهِ عَلٰی اَعْدَائِهِمْ اَجْمَعِينَ اِلٰی قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ

﴿وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِّیْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا﴾

و بگو: پروردگارا! مرا (در هر کاری) با صداقت وارد کن، و با صداقت خارج ساز؛ و از سوی خود، حجتی برای کننده برایم قرار ده.^۲

— امیرالمؤمنین (علیه السلام) در خطبه‌ی ۱۵۷ نهج البلاغه می‌فرمایند:

حمد و ستایش این خداوند است که ستایش را کلید یاد خود، مایه‌ی فزونی فضل و نعمتش و رهنمای نعمت ما و عاقبت خمش قرار داد.

امید آنکه بتوانیم سه بار شکر را به محضر حضرت دوست بجای آوریم.

۱- شکر و تقدیر لسانی: شکر و تقدیر قلبی و درونی؛ ۳- شکر و تقدیر عملی و جوارخی.

اگرچه پرواضح و مشخص است که از انجاء آن ناتوانیم، ولی از این باب که فرمود:

﴿اعْمَلُواْ اِلٰل دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِیْلٌ مِّنْ عِبَادِیْ الشُّكْرُ﴾

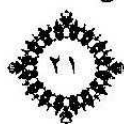
اینک ای آل داوود! شما شکر و ستایش خدا را بجای آورید، (هرچند) از بندگان من عده‌ی خیلی شکرگزاردند.^۳

با استعانت از درگاه حضرت احدیت و با توسل به روح بند نبی اکرم اسلام (صلی الله علیه و آله) و اخذ اذن و اجازه از مولای متقیان امیرالمؤمنین (علیه السلام) با درک قاصر خود به شرح برخی از خطبه‌ها،

۱- از آنجایی که ممکن است بعضی از عزیزان به جلد اول مجموعه‌ی در محضر امیرالمؤمنین (علیه السلام) [و پیشگفتار آن که حاوی برخی نکات مهم است] دسترسی نداشته باشند، خلاصه‌ای از آن را در اینجا یادآوری می‌کنیم.

۲- سوره‌ی مبارکه‌ی اسراء، آیه‌ی شریفه‌ی ۸۰.

۳- سوره‌ی مبارکه‌ی سباء، آیه‌ی شریفه‌ی ۱۳.

نامه‌ها و کلمات قصار آن امیر بیان و فصاحت، که سخنشان از کلام الهی گرفته شده و عطر و بوی سخن پیامبر ﷺ را به مشام می‌رساند، می‌پردازیم؛ چرا که بهترین نمونه‌ی کامل عمل به این گفتار، سیره‌ی خود آن بزرگوار بوده است.

کسی که با نهج البلاغه مأنوس باشد، به این جمله‌ی بزرگان پی می‌برد که نهج البلاغه کتابی است فروتر از کلام خالق و فراتر از کلام مخلوق و یا قرآنی است که از مقام خود تنزل کرده است.

— پس از امیرالمؤمنین علیه السلام تنها شخصیتی که در طول تاریخ بشریت صاحب کلمه و جمله‌ی "سَلَوْتُ بِلَآ أَن تَقْدُونِي، از من سؤال کنید، قبل از آنکه از بین شما بروم."^۱ امام صادق علیه السلام بود. انسان در جمله‌ای کوتاه فرموده‌اند:

من همه‌ی علوم را در چهار چیز یافتم:

أَوَّلُهَا أَنْ تَعْرِفَ رَبَّكَ: خدای خود را بشناسی؛

وَالثَّانِي أَنْ تَعْرِفَ مَا سَنَعَكَ: خداوند چه نعمت‌هایی در خلقت تو به کار برده است؛

وَالثَّالِثُ أَنْ تَعْرِفَ مَا أَرَادَ بِكَ: [تو] به خواسته یا هدف از خلقت تو چه بوده است؛

وَالرَّابِعُ أَنْ تَعْرِفَ مَا يُخْرِجُكَ عَنْ دِينِكَ: چه چیزهایی تو را از دین خارج می‌کند [که موجب سخط و غضب الهی می‌شود].^۲

برای به‌دست آوردن این علوم و رسیدن به رضایت و رورنگی، در مرحله‌ی اول باید محبت دنیای مذموم (نه دنیای ممدوح) را از دل خارج کرد و با توجه به این مهم که خداوند ما را برای آخرت خلق کرده، نه دنیا، باید در به‌دست آوردن صفات آخرت خواهان، جسی پاسبان و متقین تلاش کرد.

— جاذبه‌های زیبایی نهج البلاغه و عظمت علمی و عملی صاحب آن، جسی پاسبان و متقین را به وجود نازنین امیرالمؤمنین علیه السلام [در موضوعات مختلف از جمله توحید و صفات الهی، عبادت و عبادگی، جهاد و شهادت، سیاست و سیاست‌مداری، اخلاق، تهذیب و تربیت ارواح] را در پیش گفتار جلد اول توضیح دادیم.

۱- نهج البلاغه، خطبه‌ی ۱۸۹.

۲- کافی، ج ۱، ص ۱۲۴.

توضیح دادیم وقتی امام علیه السلام بر مسند اخلاق، تهذیب و تربیت ارواح می‌نشینند و برای عارفی، مثل جناب همام که به نوشتن چند جرعه از معارف الهی قانع نیست، دریچه‌های پارسایی و وارستگی را چنان می‌گشایند و ده‌ها صفت اخلاقی را به گونه‌ای بلیغ و کامل بیان می‌کنند که گویا قرن‌هاست بر مسند ارشاد خلق نشسته‌اند.

از این رو تأثیر و شگفتی کلام امیر علیه السلام تا آنجاست که جناب همام تاب نمی‌آورد و صیحه‌ای می‌زند و نقش بر زمین می‌شود. به یقین، چنین نفوذ کلامی در تاریخ بشریت بی‌سابقه است.

نکات قابل توجه

نکته‌ی اول: این کتاب با عنوان "در محضر امیرالمؤمنین علیه السلام" در آغاز به شکل سخنرانی و کلاس درس بود. است که در جمع صدها و گاهی هزاران نفر از مؤمنان الهی و عاشقان اهل بیت علیهم السلام در مسجد امام علی علیه السلام بیان شده است. سپس، با همت جمعی از عزیزان، مطالب شفاهی و سخنان ضبط شده، خوب گردید و پس از تغییرات و اصلاحات و نیز بعد از افزودن اضافات و زدودن حواشی به شکل حاضر درآمد. و ان شاء الله به عنوان مجموعه‌ای کامل از مباحث اخلاقی و تربیتی در اختیار دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان و مؤمنین قرار خواهد گرفت.

نکته‌ی دوم: بر خود فرض می‌دانم از شما، فضلا، طلاب، دانشجویان و پژوهشگران مؤسسه‌ی قرآنی و فرهنگی در محضر امام علیه السلام سه مانه تردانی کنم که اینجانب را در برپایی کلاس مذکور، تشویق نموده‌اند.

نکته‌ی سوم: از همراهی همه‌ی دوستان عزیزی که در تزیین گفتار به نوشتار، تنظیم و تدوین، چاپ و نشر کتاب، اینجانب را یاری داده‌اند، سپاسگزار می‌شوم و همچنین توفیقات روزافزون را برای این عزیزان از خداوند متعال خواستارم.

نکته‌ی چهارم: در فرآیند نگارش کتاب، بسیاری از نظرات، عبا و - نایات به شیوه‌ای روان‌تر و گویاتر بازگو شده است و کوشیده‌ایم کلمات غامض و سخت را با واژگانی روان‌تر تعویض کنیم و بخش‌هایی را که ارتباط چندانی با این میحت ندارد حذف کنیم.

نکته‌ی پنجم: بهترین راه برای تربیت روح، تبدیل قوا و استعدادهای انسانی از قوه به فعل است و این مهم فقط با پیروی محض از کلام خدا و فرمایشات معصومان علیهم السلام میسر است.

۱- مسجد امام علی بن الحسین علیه السلام، واقع در تهران بزرگراه شهید محلاتی، بلوار ابوذر.

به راستی که باید به ایشان عرض کرد: **كَلَامُكُمْ نُورٌ وَ أَمْرُكُمْ رُشْدٌ**^۱

— امام باقر علیه السلام می فرماید:

يَا فَضِيلُ إِنَّ حَدِيثَنَا يُحْيِي الْقُلُوبَ؛ ای فضیل! گفتار ما دل‌ها را زنده می‌کند.^۲

نکته‌ی ششم: به حق، بعد از قرآن کریم، نهج البلاغه جامع‌ترین کتابی است که دوست و دشمن به عظمت آن اعتراف کرده‌اند و تحت تأثیر آن قرار گرفته‌اند.

قصد ما این است، که از خداوند متعال مدد جوییم و برای درک بیشتر این ره‌گشای فصیح و بلیغ، نزدیک به تعال روح، مرام‌نامه‌ی هستی، نظام‌نامه‌ی علم و عمل، رابطه‌ی دین و دانش، پیوندده‌ی حیات و ممات، آموزگار بزرگ تعلیم و تربیت و منشور عدالت محور حکومت‌داری، یعنی نهج البلاغه، نکات مسیری مهم و ارزشمندی برای جویندگان راه حقیقت متذکر شویم؛ مطالبی که هر سالکی برای رسیدن به منزل مقصود الهی باید به آن‌ها توجهی جدی داشته باشد و البته بر آن‌ها جامه‌ی عمل بپوشاند.

در این مسیر هر سالکی باید به مدار زیست‌ناتی خاص داشته باشد:

۱) همان‌گونه که برای رهایی از بیماری باید داروی مناسب را مصرف و از برخی امور پرهیز کرد، برای نجات یافتن از امراض روحی نیز باید واجبات انجام داد و محرمات را ترک کرد و البته، در رسیدن به این رستگاری انجام مستحبات و ترک مکروهات نیز نقش اساسی دارند.

۲) همان‌طور که برای بهبود بیماری، مصرف دارو باید تا مدت‌زمانی مشخص ادامه داشته باشد، در غلبه بر نفس و یا روی آوردن به عمل پسندیده نیز مداومت و استمرار لازم است. تکرار فعل نیکو باعث می‌شود بعد از مدتی آن عمل برای انسان ملکه شود و زعمی نیکوکاری باعث صفای دل گردد.

— امام باقر علیه السلام می فرماید:

أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ مَا دَاوَمَ عَلَيْهِ الْعَبْدُ وَإِنْ قَلَّ

محبوب‌ترین کارها نزد خداوند تعالی آن است که انسان بر آن مداومت کند، هرچند اندک باشد.^۳

۱- مفاتیح الجنان، زیارت جامعه‌ی کبیره، من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۶۱۶.

۲- خصال، ج ۱، ص ۲۲. الحکم الزمرا، حدیث ۶۹۰.

۳- کافی، ج ۳، ص ۲۱۲.

رهرو آن نیست که گه تند و گهی خسته رود
 - امام صادق (علیه السلام) در مورد مدت زمان لازم برای استمرار یک عمل نیک می فرماید :
 لَوْ كَانَ الرَّجُلُ عَلَى عَمَلٍ فَلْيَدُمُ عَلَيْهِ سَنَةً ...

هرگاه مردی عملی را اراده کرد ، پس تا یک سال آن را ادامه بدهد ...^۱
 (۳) همان طور که می دانیم ؛ نیت ، مقدمه‌ی عمل است و رابطه‌ی مستقیم با عمل دارد و هر عملی با نیت آن قابل قبول است ؛ بنابراین برای انجام هر عملی باید نیتی خالص داشت تا آن عمل مورد قبول واقع شود و مشمول آیه‌ی ۲۷ سوره‌ی مبارکه‌ی مائده گردد چنان که می فرماید :
 ﴿... إِنَّ اللَّهَ يَتَقَبَّلُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾ ؛ ... همانا خداوند فقط از متقین قبول می کند .

(۴) همان گونه که برای سلامت جسم ، ورزش لازم است ، برای تهذیب نفس نیز جهاد و مبارزه با نفس لازم است . یعنی ، برای کسب رتبه‌ی تهذیب ، باید آزمایش‌های سخت و دشواری را پشت سر گذاشت .
 - امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید :

إِنَّ أَمْرَنَا صَعْبٌ مُسْتَصْعَبٌ ، لَا يَحْمِلُهُ إِلَّا عِدَّةٌ مُؤْمِنٌ اِمْتَحَنَ اللَّهُ قَلْبَهُ لِلَايْمَانِ وَلَا يَأْتِي حَدِيثَنَا إِلَّا صُدُورُ أَمِينَةٍ وَأَخْلَامُ رَزِينَةٍ .

امر (شناختن) ما اهل بیت کار بسیار دشواری است و جز بنده‌ی مؤمن که خداوند قلب او را با ایمان آزموده ، کسی نمی تواند به آن برسد و احادیث ما را جز سینه‌های امانت‌دار و عقل‌های سالم نمی تواند حفظ کند .^۲
 در پایان ، از خداوند متعال طلب می کنیم که ما را به وظایفمان آشنا و رعا به آن ها یاری فرماید .

محمدرضا حاتمی وری کرمانی

۱- همان مدرک ، ص ۲۱۱ .

۲- نهج البلاغه ، خطبه‌ی ۱۸۹ .

